

Блок 1. Історичні умови формування української державності

Урок 4. Семінар. Витоки української державності (IX-XIV ст.)

Історія України • ПМ • I курс • 1 година

Головна думка

Повторення і осмислення ранніх етапів державності: Київська Русь і Галицько-Волинська держава показують, як на українських землях формувалися влада, право, дипломатія, культура та історична пам'ять.

На уроці потрібно зрозуміти	Після уроку студент/студентка зможе
Київська Русь як рання держава; роль християнства і права; Галицько-Волинська держава як продовження традиції; причини ослаблення і зовнішній тиск.	пояснювати ключові поняття; називати основні дати; аналізувати причини й наслідки; робити короткий історичний висновок.

Дата	Що запам'ятати
882	утвердження Києва як центру Русі.
988	хрещення Русі.
1199	створення Галицько-Волинської держави.

Матеріал подано як готовий конспект-презентацію: його можна показувати на екрані або роздати студентам для самостійного опрацювання.

1. Карта уроку: логіка вивчення теми

Крок	Питання уроку	Що потрібно запам'ятати
1	Київська русь як рання держава	причини → перебіг → наслідки → значення
2	Роль християнства і права	причини → перебіг → наслідки → значення
3	Галицько-волинська держава як продовження традиції	причини → перебіг → наслідки → значення
4	Причини ослаблення і зовнішній тиск	причини → перебіг → наслідки → значення
5	Історичне значення для України	причини → перебіг → наслідки → значення

Проблемне питання

Яке значення мала тема «Семінар. Витоки української державності (IX-XIV ст.)» для розвитку українського суспільства, державності або національної ідеї?

Поняття	Навіщо потрібне на уроці
Державність	допомагає точно пояснити явище: наявність влади, території, населення, права, символів і здатності проводити політику.
Історична спадщина	допомагає точно пояснити явище: досвід минулого, що впливає на наступні покоління.
Династія	допомагає точно пояснити явище: рід правителів, які передають владу спадково.

2. Історичний контекст

Тема уроку розкриває один із ключових етапів історії України: семінар. витоки української державності (ix-xiv ст.).

Щоб зрозуміти цей матеріал, важливо бачити зв'язок між політичними рішеннями, соціальними змінами, культурою та повсякденним життям людей.

Матеріал подано як конспект-презентацію: визначення, дати, таблиці й схеми можна використовувати для пояснення і

самостійного опрацювання.

Історичний фактор	Що він змінює	На що звернути увагу
Київська русь як рання держава	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Роль християнства і права	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Галицько-волинська держава як продовження традиції	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Причини ослаблення і зовнішній тиск	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися

Алгоритм аналізу

1) Назвіть явище. 2) Вкажіть час і місце. 3) Поясніть причини. 4) Назвіть учасників. 5) Сформулюйте наслідки для українського суспільства.

3. Основний зміст теми

Пункт	Пояснення
Київська Русь	Перший великий досвід державності: князівська влада, військо, право, дипломатія, християнська культура.
Християнізація	Змінила культурний простір: писемність, книжність, церковна організація, зв'язки з Візантією та Європою.
Галицько-Волинська держава	Зберегла руську традицію після занепаду Києва і монгольської навали.
Монгольський чинник	Зруйнував міста, запровадив залежність від Орди, але не знищив місцеву політичну традицію.
Спадщина	Державницька пам'ять Києва, права і княжої доби стала важливою для наступних поколінь.

Проміжний висновок

Історичні події не існують окремо: економіка, влада, культура, війни, соціальні групи й міжнародна ситуація взаємно впливають одна на одну.

Типова помилка

Не зводьте відповідь до переліку дат. Історія вимагає пояснення: чому подія стала можливою, які сили діяли, кого вона посилила або послабила.

4. Причини, перебіг і наслідки

Причина / умова	Як проявлялася	Наслідок
Київська русь як рання держава	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Роль християнства і права	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Галицько-волинська держава як продовження традиції	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Причини ослаблення і зовнішній тиск	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Історичне значення для України	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність

Запам'ятай формулу відповіді

Повна відповідь з історії має містити не тільки “що сталося”, а й “чому сталося”, “хто брав участь”, “чим завершилося” і “чому це важливо”.

Причини	Подія	Наслідки
передумови, суперечності, інтереси груп	конкретні рішення, війни, реформи або організації	зміни у владі, правах, культурі, території, суспільстві

5. Діячі, організації та суспільні сили

Хто / що	Роль у темі
Володимир Великий	запровадив християнство і зміцнив державу.
Ярослав Мудрий	розквіт права, освіти, дипломатії.

Хто / що	Роль у темі
Роман Мстиславич	об'єднав Галичину і Волинь.
Данило Романович	намагався зберегти самостійність Русі під тиском Орди.
Батий	очолив монгольський похід, що змінив політичну карту Русі.

Методична підказка

Коли називаєте історичну особу або організацію, одразу пояснюйте її дію: створив, очолив, підтримав, заборонив, реформував, проголосив, придушив.

Питання до діяча/організації	Відповідь має містити
Яку мету мав?	політичну, соціальну, культурну або військову мету
Якими методами діяв?	реформи, війна, дипломатія, пропаганда, самоорганізація
Який наслідок?	що змінилося після його/її діяльності

6. Основні поняття

Поняття	Коротке визначення
Державність	наявність влади, території, населення, права, символів і здатності проводити політику.
Історична спадщина	досвід минулого, що впливає на наступні покоління.
Династія	рід правителів, які передають владу спадково.
Феодальна роздробленість	поділ держави на уділи й боротьба між князями.

Поняття	Як використати у відповіді
Державність	Скажіть: «Державність - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Історична спадщина	Скажіть: «Історична спадщина - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Династія	Скажіть: «Династія - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Поняття	Як використати у відповіді
Феодальна роздробленість	Скажіть: «Феодальна роздробленість - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Як відповідати

Визначення потрібно не зазубрювати механічно, а пояснювати своїми словами і наводити історичний приклад із теми.

7. Основні дати

Дата / період	Подія / значення
882	утвердження Києва як центру Русі.
988	хрещення Русі.
1199	створення Галицько-Волинської держави.
1240	руйнування Києва монголами.
1253	коронація Данила.

Хронологічна стрічка

882 → 988 → 1199 → 1240 → 1253

Як вчити дати

Дати варто групувати за логікою: передумови → ключова подія → наслідки. Тоді вони не перетворюються на випадковий список.

8. Схема для розуміння

Що відбувається	Механізм	Результат
Київська Русь	ключові дії та суперечності	історичний результат
Християнізація	ключові дії та суперечності	історичний результат
Галицько-Волинська держава	ключові дії та суперечності	історичний результат

Схему можна використати як план усної відповіді або як основу для короткого письмового конспекту.

Завдання	Як виконати
Перетворіть схему на текст	кожен рядок схеми запишіть як окреме речення з причинно-наслідковим зв'язком.
Додайте факт	до кожного рядка підберіть дату, особу або приклад із теми.

9. Підсумок уроку

Теза	Пояснення
1. Повторення і осмислення ранніх етапів державності: Київська Русь і Галицько-Волинська держава показують, як на українських землях формувалися влада, право, дипломатія, культура та історична пам'ять.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
2. Тему потрібно розуміти через зв'язок причин, дій учасників і наслідків.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
3. Для повної відповіді використовуйте поняття, дату, приклад і власний висновок.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.

Відповідь на проблемне питання

Тема «Семінар. Витоки української державності (IX-XIV ст.)» показує, що українська історія розвивалася через поєднання внутрішніх процесів і зовнішніх викликів. Її значення потрібно оцінювати за впливом на права людей, культуру, державність і національну ідентичність.

Для усної відповіді

Починайте з короткої тези, далі наведіть 2-3 факти, одну дату і завершіть власним історичним висновком.

10. Перевір себе

Рівень	Завдання
Базовий	Дайте визначення 3-4 основних понять уроку. Назвіть 3 ключові дати.

Рівень	Завдання
Середній	Складіть хронологічний ланцюжок подій і поясніть, чому вони пов'язані.
Достатній	Порівняйте дві сили, організації або явища з теми за критеріями: мета, методи, наслідки.
Високий	Дайте аргументовану відповідь на проблемне питання уроку. Використайте щонайменше два факти і одну дату.

Міні-тест	Варіанти відповіді
1. Найважливіше в темі - це...	А лише дата; Б причина, перебіг і наслідки; В тільки прізвища; Г випадковий факт.
2. Повна історична відповідь має містити...	А поняття, дату, приклад і висновок; Б тільки емоцію; В лише цитату; Г тільки переказ назви.
3. Історичне значення події - це...	А її вплив на подальший розвиток; Б місце на сторінці; В складність назви; Г кількість учасників.

Відповіді

1 - Б; 2 - А; 3 - А.